ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)

της 3ης Ιουνίου 2010 *

Στην υπόθεση C-203/08,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, υποβληθείσα από το Raad van State (Κάτω Χώρες) με απόφαση της 14ης Μαΐου 2008, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 16 Μαΐου 2008, στο πλαίσιο της δίκης

Sporting Exchange Ltd, η οποία ενεργεί υπό την ονομασία «Betfair»,

κατά

Minister van Justitie,

παρισταμένου του:

Stichting de Nationale Sporttotalisator,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους J. N. Cunha Rodrigues (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, P. Lindh, A. Rosas, U. Lõhmus και A. Arabadjiev, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: Y. Bot
γραμματέας: R. Şereş, διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 12ης Νοεμβρίου 2009,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η Sporting Exchange Ltd, η οποία ενεργεί υπό την επωνυμία «Betfair», εκπροσωπούμενη από τους I. Scholten-Verheijen, O. Brouwer, A. Stoffer και J. Franssen, advocaten,

— το Stichting de Nationale Sporttotalisator, εκπροσωπούμενο από τους W. Geursen, E. Pijnacker Hordijk και M. van Wissen, advocaten,

— η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τη C. Wissels και τους M. de Grave και Y. de Vries,

— η Βελγική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις A. Hubert και L. Van den Broeck, επικουρούμενες από τον P. Vlaemminck, advocaat,

— η Δανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον J. Bering Liisberg και τη V. Pasternak Jørgensen,

— η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον M. Lumma,

— η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις Μ. Τασοπούλου, Ζ. Χατζηπαύλου και Α. Σαμώνη-Ράντου,

— η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον F. Díez Moreno,

— η Αυστριακή Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τη C. Pesendorfer,

— η Πορτογαλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους L. Inez Fernandes και P. Mateus Calado και την A. Barros,

— η Φινλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την A. Guimaraes-Purokoski και τον J. Heliskoski,

— η Νορβηγική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους P. Wennerås και K. Moen,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους E. Traversa, A. Nijenhuis και S. Noë,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 17ης Δεκεμβρίου 2009,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 49 ΕΚ.

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της εταιρίας Sporting Exchange Ltd, η οποία ενεργεί υπό την ονομασία «Betfair» και εδρεύει στο Ηνωμένο Βασίλειο (στο εξής: Betfair), και του Minister van Justitie (Υπουργού Δικαιοσύνης, στο εξής: Minister) σχετικά με την απόρριψη από τον τελευταίο, αφενός, των αιτήσεών της αδειοδοτήσεως για την οργάνωση τυχερών παιγνίων στις Κάτω Χώρες και, αφετέρου, των διοικητικών της ενστάσεων κατά της αδειοδοτήσεως δύο άλλων επιχειρηματιών.

Το νομικό πλαίσιο

3 Το άρθρο 1 του νόμου για τα τυχερά παίγνια (Wet op de kansspelen, στο εξής: Wok) ορίζει:

«Τηρουμένων των διατάξεων του τίτλου Va του παρόντος νόμου, απαγορεύεται:

a) η παροχή της δυνατότητας διεκδικήσεως βραβείων σε χρήμα ή σε είδος, αν ο καθορισμός των νικητών γίνεται με τυχαίο τρόπο επί του οποίου οι παίκτες γενικά δεν μπορούν να έχουν καθοριστική επίδραση, εκτός αν χορηγηθεί σχετική άδεια σύμφωνα με τον παρόντα νόμο·

b) η χωρίς άδεια βάσει του παρόντος νόμου διαφήμιση της συμμετοχής είτε σε εκδήλωση κατά το στοιχείο a είτε σε ανάλογη εκδήλωση εκτός της ημεδαπής αλλά στην Ευρώπη ή η κατοχή, σε απόθεμα, έγγραφου υλικού για δημοσίευση ή διάδοση του ότι είναι δυνατή μια τέτοια συμμετοχή· […].»

4 Το άρθρο 16, παράγραφος 1, του Wok έχει ως εξής:

«Ο Υπουργός Δικαιοσύνης και ο Υπουργός Συνθηκών Διαβιώσεως, Δημόσιας Υγείας και Πολιτισμού δύνανται να χορηγήσουν σε νομικό πρόσωπο με πλήρη δικαιοπρακτική ικανότητα άδεια, διάρκειας που οι ίδιοι καθορίζουν, για την οργάνωση αθλητικών στοιχημάτων, με σκοπό την προαγωγή των συμφερόντων κοινωφελών οργανισμών, και ιδίως στον τομέα του αθλητισμού και της φυσικής αγωγής, του πολιτισμού, των κοινωνικών έργων και της δημόσιας υγείας.»

5 Το άρθρο 23 του Wok ορίζει:

«1. Η άδεια οργανώσεως ιπποδρομιακών στοιχημάτων δύναται να χορηγηθεί μόνο σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος τίτλου.

2. Ως "ιπποδρομιακό στοίχημα" νοείται κάθε παρεχόμενη ευκαιρία στοιχήματος σχετικά με τα αποτελέσματα των ιπποδρομιακών αγώνων τροχασμού ή καλπασμού, θεωρουμένου ότι το σύνολο των στοιχημάτων, μετά τις αφαιρέσεις που επιτρέπονται από νόμο ή κατ' εφαρμογήν νόμου, θα αναδιανεμηθεί στα πρόσωπα που στοιχημάτισαν για τον νικητή ή έναν από τους νικητές.»

6 Κατά το άρθρο 24 του Wok, ο Υπουργός Γεωργίας και Αλιείας και ο Υπουργός Δικαιοσύνης δύνανται να χορηγήσουν μόνο σε ένα νομικό πρόσωπο, με πλήρη δικαιοπρακτική ικανότητα, άδεια οργανώσεως ιπποδρομιακών στοιχημάτων για χρονικό διάστημα που είναι έργο τους να καθορίσουν.

7 Το άρθρο 25 του Wok ορίζει:

«1. Οι Υπουργοί τους οποίους αφορά το άρθρο 24 συνοδεύουν με ορισμένους όρους την άδεια οργανώσεως ιπποδρομιακών στοιχημάτων.

2. Οι όροι αυτοί αφορούν ιδίως:

a. τον αριθμό ιπποδρομιακών αγώνων τροχασμού και καλπασμού·

b. το κατ' άτομο ανώτατο ποσό διακυβεύματος·

c. το ποσοστό που παρακρατείται πριν από τη διανομή στους νικητές των στοιχημάτων καθώς και τον τρόπο διαθέσεως του ποσοστού αυτού·

d. τον έλεγχο που πρέπει να ασκείται από τις αρχές·

e. την υποχρέωση αποτροπής, στο μέτρο του δυνατού, των μη επιτρεπομένων στοιχημάτων ή της διαμεσολαβήσεως για στοιχήματα στους χώρους όπου διεξάγονται ιπποδρομιακοί αγώνες τροχασμού ή καλπασμού.

3. Οι όροι δύνανται να τροποποιηθούν και συμπληρωθούν.»

8 Κατά το άρθρο 26 του Wok:

«Η άδεια του άρθρου 24 δύναται να ανακληθεί πριν από τη λήξη της από τους Υπουργούς που αφορά το εν λόγω άρθρο, αν δεν τηρήθηκαν οι όροι που τέθηκαν βάσει του άρθρου 25.»

9 Κατά το άρθρο 27 του Wok, απαγορεύεται να προταθεί ή να παρασχεθεί στο κοινό υπηρεσία διαμεσολαβήσεως για την κατάρτιση στοιχημάτων με φορέα εκμεταλλεύσεως ιπποδρομιακών στοιχημάτων.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

10 Η ολλανδική ρύθμιση σχετικά με τα τυχερά παίγνια στηρίζεται σε σύστημα αποκλειστικών αδειών, κατά το οποίο, αφενός, απαγορεύεται η οργάνωση ή διαφήμιση τυχερών παιγνίων, εκτός αν έχει χορηγηθεί διοικητική άδεια προς τούτο, και, αφετέρου, οι εθνικές αρχές χορηγούν μόνο μία άδεια για κάθε ένα από τα επιτρεπόμενα τυχερά παίγνια.

11 Επιπλέον, από τη δικογραφία της υποθέσεως της κύριας δίκης, όπως διαβιβάστηκε στο Δικαστήριο από το αιτούν δικαστήριο, προκύπτει ότι δεν υπάρχει δυνατότητα προσφοράς, με διαδραστικό τρόπο, τυχερών παιγνίων μέσω διαδικτύου στις Κάτω Χώρες.

12 Το Stichting de Nationale Sporttotalisator (στο εξής: De Lotto), το οποίο είναι ένα ίδρυμα ιδιωτικού δικαίου, κατέχει, από το 1961, την άδεια οργανώσεως αθλητικών στοιχημάτων, του λόττο και ενός άλλου παιγνίου με αριθμούς. Η άδεια οργανώσεως ιπποδρομιακών στοιχημάτων έχει χορηγηθεί στην εταιρία περιορισμένης ευθύνης Scientific Games Racing BV (στο εξής: SGR), η οποία είναι θυγατρική της εταιρίας Scientific Games Corporation Inc. που εδρεύει στις Ηνωμένες Πολιτείες.

13 Από τη δικογραφία που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο προκύπτει ότι το De Lotto έχει ως αντικείμενο, κατά το καταστατικό του, τη συλλογή πόρων για την οργάνωση τυχερών παιγνίων και τη διανομή των πόρων αυτών σε κοινωφελείς οργανισμούς που δραστηριοποιούνται ειδικότερα στον τομέα του αθλητισμού, της φυσικής αγωγής, της καλής διαβιώσεως, της δημόσιας υγείας και του πολιτισμού. Το De Lotto διοικείται από μια πενταμελή επιτροπή, της οποίας ο πρόεδρος ορίζεται από τον Minister. Τα λοιπά μέλη ορίζονται από το Stichting Aanwending Loterijgelden Nederland (Ίδρυμα για τη χρησιμοποίηση των εσόδων από το λόττο) καθώς και από τη Nederlands Olympisch Comité/Nederlandse Sport Federatie (Ολλανδική Ολυμπιακή Επιτροπή/Ολλανδική Αθλητική Ομοσπονδία).

14 Η Betfair δραστηριοποιείται στον τομέα των τυχερών παιγνίων και προσφέρει τις υπηρεσίες της μόνο μέσω διαδικτύου και από τηλεφώνου. Από το Ηνωμένο Βασίλειο θέτει, βάσει βρετανικών και μαλτέζικων αδειών, στη διάθεση αποδεκτών των σχετικών υπηρεσιών ένα φάσμα στοιχημάτων σχετικά με αθλητικές εκδηλώσεις και ιπποδρομιακούς αγώνες, το οποίο είναι γνωστό ως «betting exchange». Η Betfair δεν έχει εγκατάσταση ούτε σημείο πωλήσεως στις Κάτω Χώρες.

15 Θέλοντας να προσφέρει με ενεργητικό τρόπο τις υπηρεσίες της στην ολλανδική αγορά, η Betfair ζήτησε από τον Minister να αποφανθεί επί του ζητήματος αν για την άσκηση τέτοιων δραστηριοτήτων είναι αναγκαία άδεια. Επίσης, του ζήτησε άδεια για την οργάνωση, είτε μέσω διαδικτύου είτε όχι, αθλητικών και ιπποδρομιακών στοιχημάτων. Με απόφαση της 29ης Απριλίου 2004, ο Minister απέρριψε τις αιτήσεις αυτές.

16 Η διοικητική ένσταση που υποβλήθηκε κατά της αποφάσεως αυτής απορρίφθηκε από τον Minister στις 9 Αυγούστου 2004. Ειδικότερα, ο Minister εκτίμησε ότι ο Wok εισάγει κλειστό σύστημα αδειοδοτήσεως το οποίο δεν προβλέπει τη δυνατότητα χορηγήσεως άδειας με αντικείμενο την παροχή της δυνατότητας συμμετοχής σε τυχερά παίγνια μέσω διαδικτύου. Εφόσον η Betfair δεν μπορεί να λάβει άδεια βάσει του νόμου αυτού για τις δραστηριότητες που αναπτύσσει μέσω διαδικτύου, της απαγορεύεται να προτείνει τις υπηρεσίες της σε αποδέκτες εγκατεστημένους στις Κάτω Χώρες.

17 Η Betfair υπέβαλε διοικητικές ενστάσεις και κατά των αποφάσεων του Minister της 10ης Δεκεμβρίου 2004 και 21ης Ιουνίου 2005 με τις οποίες ανανεώθηκαν οι άδειες που είχαν χορηγηθεί αντιστοίχως στο De Lotto και στην SGR.

18 Με αποφάσεις του Minister αντιστοίχως της 17ης Μαρτίου και 4ης Νοεμβρίου 2005, απορρίφθηκαν οι διοικητικές αυτές ενστάσεις.

19 Με απόφαση της 8ης Δεκεμβρίου 2006, το Rechtbank 's-Gravenhage (Πρωτοδικείο Χάγης) κήρυξε αβάσιμες τις προσφυγές που η Betfair άσκησε κατά των ως άνω αποριπτικών αποφάσεων. Κατόπιν αυτού, η Betfair υπέβαλε αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του Raad van State.

20 Με την αίτησή της αναιρέσεως, η Betfair ισχυρίστηκε στην ουσία ότι οι ολλανδικές αρχές ήσαν υποχρεωμένες, αφενός, να αναγνωρίσουν την άδεια που έχει στο Ηνωμένο Βασίλειο και, αφετέρου, να τηρήσουν, βάσει της αποφάσεως του Δικαστηρίου της 13ης Σεπτεμβρίου 2007, C-260/04, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Συλλογή 2007, σ. I-7083), την αρχή της διαφάνειας κατά τη χορήγηση άδειας για προσφορά τυχερών παιγνίων.

21 Κρίνοντας ότι είναι αναγκαία ερμηνεία του δικαίου της Ενώσεως για να μπορέσει να αποφανθεί επί της διαφοράς της οποίας έχει επιληφθεί, το Raad van State αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει το άρθρο 49 ΕΚ την έννοια ότι η εφαρμογή του έχει ως συνέπεια ότι η αρμόδια αρχή κράτους μέλους δεν δύναται, βάσει του ισχύοντος σε αυτό το κράτος μέλος κλειστού συστήματος αδειοδοτήσεως για την προσφορά υπηρεσιών σχετικά με τυχερά παίγνια, να απαγορεύσει σε πρόσωπο που παρέχει υπηρεσίες, στο οποίο έχει χορηγηθεί εντός άλλου κράτους μέλους άδεια παροχής των υπηρεσιών αυτών μέσω διαδικτύου, να προσφέρει τις υπηρεσίες αυτές μέσω διαδικτύου και εντός του πρώτου κράτους μέλους;

2) Μήπως η ερμηνεία που έδωσε το Δικαστήριο, σε ορισμένες υποθέσεις που αφορούσαν παραχωρήσεις, στο άρθρο 49 ΕΚ, και ειδικότερα στην αρχή της ισότητας και στην απορρέουσα από την ως άνω αρχή υποχρέωση διαφάνειας, έχει εφαρμογή στη διαδικασία χορηγήσεως άδειας για την προσφορά υπηρεσιών σχετικά με τυχερά παίγνια στο πλαίσιο ενός θεσπισμένου με νόμο συστήματος μοναδικής άδειας;

3) α) Δύναται σε θεσπισμένο με νόμο σύστημα μοναδικής άδειας η παράταση της άδειας του τωρινού κατόχου άδειας, χωρίς οι δυνητικοί ανταγωνιστές να έχουν δυνατότητα συναγωνισμού για την άδεια αυτή, να είναι κατάλληλο και αναλογικό μέσο για την ικανοποίηση των επιτακτικών αναγκών γενικού συμφέροντος τις οποίες το Δικαστήριο έχει αναγνωρίσει ως δικαιολογούσες τον περιορισμό της ελεύθερης κυκλοφορίας όσον αφορά την προσφορά υπηρεσιών σχετικά με τα τυχερά παίγνια; Αν ναι, υπό ποιες προϋποθέσεις;

β) Έχει για την απάντηση στο ερώτημα 3α σημασία το αν στο ερώτημα 2 δόθηκε καταφατική ή αρνητική απάντηση;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

22 Με το πρώτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά στην ουσία αν το άρθρο 49 ΕΚ έχει την έννοια ότι αποκλείει την εφαρμογή ρυθμίσεως κράτους μέλους, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία υποβάλλει την οργάνωση και διαφήμιση τυχερών παιγνίων σε καθεστώς αποκλειστικότητας υπέρ μόνον ενός επιχειρηματία και απαγορεύει σε κάθε άλλον επιχειρηματία, περιλαμβανομένου επιχειρηματία εγκατεστημένου σε άλλο κράτος μέλος, να προτείνει μέσω διαδικτύου, στο έδαφος του πρώτου κράτους μέλους, υπηρεσίες που υπόκεινται στο καθεστώς αυτό.

23 Το άρθρο 49 ΕΚ απαιτεί την κατάργηση κάθε περιορισμού της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, ακόμη και αν αυτός ισχύει αδιακρίτως για τους ημεδαπούς παρέχοντες υπηρεσίες και για αυτούς των άλλων κρατών μελών, όταν είναι ικανός να απαγορεύσει, να παρενοχλήσει ή να καταστήσει λιγότερο ελκυστικές τις δραστηριότητες του παρέχοντος υπηρεσίες που είναι εγκατεστημένος σε άλλο κράτος μέλος, όπου νομίμως παρέχει ανάλογες υπηρεσίες. Η ελευθερία παροχής υπηρεσιών ισχύει υπέρ τόσο του παρέχοντος όσο και του αποδέκτη υπηρεσιών (απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2009, C-42/07, Liga Portuguesa de Futebol Profissional και Bwin International, Συλλογή 2009, σ. I-7633, σκέψη 51 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

24 Δεν αμφισβητείται ότι ρύθμιση κράτους μέλους, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, συνιστά περιορισμό της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών την οποία εγγυάται το άρθρο 49 ΕΚ (βλ., στο ίδιο πνεύμα, προαναφερθείσα απόφαση Liga Portuguesa de Futebol Profissional και Bwin International, σκέψη 52, καθώς και σημερινή απόφαση, C-258/08, Ladbrokes Betting & Gaming και Ladbrokes International, Συλλογή 2010, σ. I-4757, σκέψη 16).

25 Εντούτοις, πρέπει να εξεταστεί αν τέτοιος περιορισμός δύναται να γίνει δεκτός βάσει των μέτρων παρεκκλίσεως που ρητώς προβλέπονται από τα άρθρα 45 ΕΚ και 46 ΕΚ, τα οποία έχουν εν προκειμένω εφαρμογή δυνάμει του άρθρου 55 ΕΚ, ή δύναται να δικαιολογηθεί, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, από επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος (βλ., στο ίδιο πνεύμα, προαναφερθείσα απόφαση Liga Portuguesa de Futebol Profissional και Bwin International, σκέψη 55).

26 Το άρθρο 46, παράγραφος 1, ΕΚ επιτρέπει περιορισμούς που δικαιολογούνται από λόγους δημόσιας τάξεως, δημόσιας ασφάλειας ή δημόσιας υγείας. Η νομολογία του Δικαστηρίου έχει προσδιορίσει ορισμένους επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος που και αυτοί είναι ικανοί να δικαιολογήσουν τους εν λόγω περιορισμούς, όπως είναι ιδίως οι στόχοι προστασίας των καταναλωτών, αποτροπής της απάτης και της παροτρύνσεως των πολιτών σε υπερβολική δαπάνη χρημάτων για παίγνια, καθώς και, εν γένει, αποτροπής διαταραχών της κοινωνικής τάξεως (προαναφερθείσα απόφαση Liga Portuguesa de Futebol Profissional και Bwin International, σκέψη 56).

27 Στο πλαίσιο αυτό, οι ιδιαιτερότητες ηθικής, θρησκευτικής ή πολιτιστικής τάξεως καθώς και οι ηθικώς και οικονομικώς επιζήμιες, για το άτομο και την κοινωνία, συνέπειες των παιγνίων και των στοιχημάτων δύνανται να δικαιολογήσουν την ύπαρξη επαρκούς διακριτικής ευχέρειας των εθνικών αρχών να καθορίζουν τις επιταγές που συνεπάγεται η προστασία του καταναλωτή και της κοινωνικής τάξεως (αποφάσεις της 6ης Νοεμβρίου 2003, C-243/01, Gambelli κ.λπ., Συλλογή 2003, σ. I-13031, σκέψη 63, καθώς και της 6ης Μαρτίου 2007, C-338/04, C-359/04 και C-360/04, Placanica κ.λπ., Συλλογή 2007, σ. I-1891, σκέψη 47).

28 Τα κράτη μέλη είναι ελεύθερα να καθορίζουν, με τη δική τους κλίμακα αξιών, τους σκοπούς της πολιτικής τους στον τομέα των τυχερών παιγνίων και, εν ανάγκη, να ορίζουν με ακρίβεια το επίπεδο της επιδιωκόμενης προστασίας. Εντούτοις, οι περιορισμοί τους οποίους επιβάλλουν πρέπει να πληρούν τις προϋποθέσεις που απορρέουν από τη νομολογία του Δικαστηρίου, ιδίως δε όσον αφορά την αναλογικότητά τους (βλ., στο ίδιο πνεύμα, προαναφερθείσες αποφάσεις Placanica κ.λπ., σκέψη 48, καθώς και Liga Portuguesa de Futebol Profissional και Bwin International, σκέψη 59).

29 Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν να εξακριβώνουν αν οι ρυθμίσεις των κρατών μελών υπηρετούν πράγματι σκοπούς ικανούς να τις δικαιολογήσουν και αν οι περιορισμοί που αυτές επιβάλλουν δεν είναι δυσανάλογοι με τους σκοπούς αυτούς (προαναφερθείσες αποφάσεις Gambelli κ.λπ., σκέψη 75, καθώς και Placanica κ.λπ., σκέψη 58).

30 Παραπέμποντας ειδικά στις προαναφερθείσες αποφάσεις Gambelli κ.λπ. καθώς και Placanica κ.λπ., το αιτούν δικαστήριο διαπίστωσε ότι οι σκοποί που αφορούν τη διασφάλιση της προστασίας των καταναλωτών και την καταπολέμηση της εγκληματικότητας και της εξαρτήσεως από τα παίγνια, στους οποίους στηρίζεται το σύστημα αποκλειστικών αδειών που προβλέπει ο Wok, δύνανται να θεωρηθούν επιτακτικοί λόγοι γενικού συμφέροντος υπό την έννοια της νομολογίας του Δικαστηρίου.

31 Το εθνικό δικαστήριο εκτιμά, επίσης, ότι οι περιορισμοί που απορρέουν από το εν λόγω σύστημα δεν είναι δυσανάλογοι ούτε εφαρμόζονται κατά τρόπον που δημιουργεί δυσμενείς διακρίσεις. Όσον αφορά ειδικώς την αναλογικότητα, υπογραμμίζει ότι το γεγονός ότι αδειοδοτείται μόνον ένας επιχειρηματίας όχι μόνον απλοποιεί τον έλεγχό του, έτσι ώστε να μπορεί να είναι πιο αποτελεσματική η επίβλεψη του αν τηρούνται οι κανόνες που συνδέονται με την άδεια, αλλά και αποτρέπει το ενδεχόμενο δημιουργίας μεταξύ πλειόνων κατόχων αδειών αυξημένου ανταγωνισμού που θα επέτεινε την εξάρτηση από τα παίγνια. Το ίδιο δικαστήριο προσθέτει ότι η απαγόρευση σε κάθε άλλον εκτός από τον κάτοχο άδειας να προτείνει τυχερά παίγνια ισχύει αδιακρίτως για τις επιχειρήσεις που είναι εγκατεστημένες στις Κάτω Χώρες και για εκείνες που εδρεύουν σε άλλα κράτη μέλη.

32 Η αμφιβολία του αιτούντος δικαστηρίου απορρέει από το γεγονός ότι, στη διαφορά της κύριας δίκης, η Betfair ισχυρίζεται ότι δεν έχει ανάγκη άδειας των ολλανδικών αρχών προκειμένου να προτείνει μέσω διαδικτύου τις υπηρεσίες της αθλητικών στοιχημάτων σε παίκτες που κατοικούν στις Κάτω Χώρες. Συγκεκριμένα, διατείνεται ότι το εν λόγω κράτος μέλος οφείλει να αναγνωρίσει τις άδειες που χορηγήθηκαν στην εταιρία αυτή από άλλα κράτη μέλη.

33 Εν προκειμένω, πρέπει να σημειωθεί ότι ο τομέας των τυχερών παιγνίων που προσφέρονται μέσω διαδικτύου δεν έχει αποτελέσει το αντικείμενο εναρμονίσεως εντός της Ευρωπαϊκής Ενώσεως. Κατά συνέπεια, κράτος μέλος δικαιούται να θεωρήσει ότι απλώς και μόνον το γεγονός ότι ένας επιχειρηματίας, όπως η Betfair, προτείνει νομίμως υπηρεσίες του τομέα αυτού μέσω διαδικτύου εντός άλλου κράτους μέλους, όπου είναι εγκατεστημένος και όπου κατ' αρχήν υπόκειται σε νομικές προϋποθέσεις και σε ελέγχους από μέρους των αρμοδίων αρχών του τελευταίου κράτους, δεν δύναται να θεωρηθεί επαρκής εγγύηση προστασίας των καταναλωτών της ημεδαπής από τους κινδύνους απάτης και εγκληματικότητας, λαμβανομένων υπόψη των δυσκολιών που οι αρχές του κράτους μέλους εγκαταστάσεως μπορεί να συναντήσουν, σε ένα τέτοιο πλαίσιο, προκειμένου να αξιολογήσουν τα επαγγελματικά προσόντα και την επαγγελματική εντιμότητα των επιχειρηματιών (βλ., στο ίδιο πνεύμα, προαναφερθείσα απόφαση Liga Portuguesa de Futebol Profissional και Bwin International, σκέψη 69).

34 Επιπλέον, λόγω ελλείψεως άμεσης επαφής μεταξύ του καταναλωτή και του επιχειρηματία, τα προσβάσιμα μέσω διαδικτύου τυχερά παίγνια συνεπάγονται κινδύνους διαφορετικής φύσεως και μεγαλύτερης σημασίας σε σχέση με τις παραδοσιακές αγορές τέτοιων παιγνίων όσον αφορά τυχόν απάτες των επιχειρηματιών εις βάρος των καταναλωτών (προαναφερθείσα απόφαση Liga Portuguesa de Futebol Profissional και Bwin International, σκέψη 70).

35 Το γεγονός ότι επιχειρηματίας ο οποίος προτείνει τυχερά παίγνια μέσω διαδικτύου δεν ακολουθεί ενεργητική πολιτική πωλήσεων εντός του σχετικού κράτους μέλους, ιδίως δε λόγω του ότι δεν έχει πρόσβαση σε διαφήμιση εντός του κράτους αυτού, δεν δύναται να θεωρηθεί αντίθετο προς όσα κρίθηκαν στις δύο προηγούμενες σκέψεις. Οι κρίσεις αυτές στηρίζονται αποκλειστικά στα αποτελέσματα της απλώς και μόνον προσβασιμότητας στα τυχερά παίγνια μέσω διαδικτύου και όχι στις τυχόν αποκλίνουσες μεταξύ τους συνέπειες της ενεργητικής και παθητικής προσφοράς των παροχών του επιχειρηματία αυτού.

36 Επομένως, ο επίμαχος στην κύρια δίκη περιορισμός δύναται, λαμβανομένων υπόψη των ιδιαιτεροτήτων της προσφοράς τυχερών παιγνίων μέσω διαδικτύου, να θεωρηθεί ότι δικαιολογείται από τον σκοπό καταστολής της απάτης και της εγκληματικότητας (προαναφερθείσα απόφαση Liga Portuguesa de Futebol Profissional και Bwin International, σκέψη 72).

37 Κατά συνέπεια, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 49 ΕΚ έχει την έννοια ότι δεν αποκλείει την εφαρμογή ρυθμίσεως κράτους μέλους, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία υποβάλλει την οργάνωση και διαφήμιση τυχερών παιγνίων σε καθεστώς αποκλειστικότητας υπέρ μόνον ενός επιχειρηματία και απαγορεύει σε κάθε άλλον επιχειρηματία, περιλαμβανομένου επιχειρηματία εγκατεστημένου σε άλλο κράτος μέλος, να προτείνει μέσω διαδικτύου, στο έδαφος του πρώτου κράτους μέλους, υπηρεσίες που υπόκεινται στο καθεστώς αυτό.

Επί του δευτέρου και του τρίτου ερωτήματος

38 Με το δεύτερο και το τρίτο ερώτημά του, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, αφενός, αν η νομολογία που το Δικαστήριο διαμόρφωσε, στον τομέα των συμβάσεων παραχωρήσεως υπηρεσιών, σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 49 ΕΚ καθώς και με την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως και την εντεύθεν υποχρέωση διαφάνειας έχει εφαρμογή για τη διαδικασία αδειοδοτήσεως μόνον ενός επιχειρηματία στον τομέα των τυχερών παιγνίων. Αφετέρου, ερωτά αν η ανανέωση της άδειας αυτής, χωρίς προκήρυξη διαγωνισμού, δύναται να αποτελέσει κατάλληλο και αναλογικό μέσο για την επίτευξη σκοπών που στηρίζονται σε επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος.

39 Στο παρόν στάδιο εξελίξεως του δικαίου της Ενώσεως, οι συμβάσεις παραχωρήσεως υπηρεσιών δεν διέπονται από καμία από τις οδηγίες με τις οποίες ο νομοθέτης της Ενώσεως έχει ρυθμίσει τον τομέα των δημόσιων συμβάσεων. Ωστόσο, οι δημόσιες αρχές που συνάπτουν τέτοιες συμβάσεις οφείλουν να τηρούν εν γένει τους θεμελιώδεις κανόνες της Συνθήκης ΕΚ, ιδίως δε το άρθρο 49 ΕΚ, και ειδικότερα τις αρχές της ίσης μεταχειρίσεως και της απαγορεύσεως των διακρίσεων λόγω ιθαγένειας καθώς και την εντεύθεν υποχρέωση διαφάνειας (βλ., στο ίδιο πνεύμα, αποφάσεις της 7ης Δεκεμβρίου 2000, C-324/98, Telaustria και Telefonadress, Συλλογή 2000, σ. I-10745, σκέψεις 60 έως 62· της 10ης Σεπτεμβρίου 2009, C-206/08, Eurawasser, Συλλογή 2009, σ. I-8377, σκέψη 44, καθώς και της 13ης Απριλίου 2010, C-91/08, Wall, Συλλογή 2010, σ. I-2815, σκέψη 33).

40 Τέτοια υποχρέωση διαφάνειας υφίσταται στην περίπτωση που η σχετική παραχώρηση υπηρεσιών μπορεί να ενδιαφέρει επιχείρηση εγκατεστημένη σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο εντός του οποίου γίνεται η παραχώρηση αυτή (βλ., στο ίδιο πνεύμα, απόφαση της 21ης Ιουλίου 2005, C-231/03, Coname, Συλλογή 2005, σ. I-7287, σκέψη 17, καθώς και προαναφερθείσα απόφαση Wall, σκέψη 34).

41 Χωρίς να συνεπάγεται άνευ ετέρου υποχρέωση προσκλήσεως υποβολής προσφορών, η εν λόγω υποχρέωση διαφάνειας επιβάλλει στην παραχωρούσα αρχή να διασφαλίσει, υπέρ κάθε δυνητικού αναδόχου, προσήκουσα δημοσιότητα εξασφαλίζουσα το άνοιγμα στον ανταγωνισμό των παραχωρήσεων υπηρεσιών και τον έλεγχο του αδιαβλήτου των διαδικασιών αναθέσεως (βλ., στο ίδιο πνεύμα, απόφαση της 13ης Νοεμβρίου 2008, C-324/07, Coditel Brabant, Συλλογή 2008, σ. I-8457, σκέψη 25, και προαναφερθείσα απόφαση Wall, σκέψη 36).

42 Τόσο από την απόφαση περί παραπομπής όσο και από το περιεχόμενο του δευτέρου ερωτήματος που υπέβαλε το εθνικό δικαστήριο προκύπτει ότι η εκ μέρους των ολλανδικών δημόσιων αρχών εξασφάλιση σε ορισμένους επιχειρηματίες της δυνατότητας να παρέχουν εντός των Κάτω Χωρών υπηρεσίες στον τομέα των τυχερών παιγνίων θεωρείται από το δικαστήριο αυτό ως χορήγηση μοναδικής άδειας.

43 Όπως προεκτέθηκε στη σκέψη 10, ο Wok στηρίζεται σε σύστημα αποκλειστικών αδειών, κατά το οποίο, αφενός, απαγορεύεται η οργάνωση ή διαφήμιση τυχερών παιγνίων εκτός αν έχει χορηγηθεί διοικητική άδεια προς τούτο και, αφετέρου, οι εθνικές αρχές χορηγούν μόνο μία άδεια για κάθε ένα από τα επιτρεπόμενα τυχερά παίγνια.

44 Η μοναδική άδεια αποτελεί επέμβαση των δημόσιων αρχών των οποίων σκοπός είναι να ρυθμίζουν την άσκηση μιας οικονομικής δραστηριότητας, και εν προκειμένω την οργάνωση τυχερών παιγνίων.

45 Στην απόφαση αδειοδοτήσεως περιλαμβάνονται όροι που επιβάλλονται από τις εν λόγω αρχές, οι οποίοι αφορούν ιδίως τον ανώτατο αριθμό επιτρεπόμενων αθλητικών στοιχημάτων ανά έτος, τα ποσά των στοιχημάτων αυτών, τη διανομή των καθαρών κερδών σε κοινωφελείς οργανισμούς και τα ίδια έσοδα του σχετικού επιχειρηματία, υπό την έννοια ότι ο τελευταίος δύναται να διατηρήσει μόνον το ποσό των εξόδων του χωρίς να αποκομίσει κέρδος. Επιπλέον, στον επιχειρηματία αυτόν επιτρέπεται να δημιουργεί, κάθε έτος, απόθεμα αντίστοιχο, το πολύ, με το 2,5 % των εσόδων του προηγούμενου ημερολογιακού έτους, προκειμένου να διασφαλιστεί η συνέχεια της δραστηριότητάς του.

46 Το γεγονός ότι η χορήγηση μοναδικής άδειας δεν ισοδυναμεί με σύμβαση παραχωρήσεως υπηρεσιών δεν δύναται, μόνον αυτό, να δικαιολογήσει τη μη τήρηση, κατά τη χορήγηση διοικητικής άδειας όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, των επιταγών που απορρέουν από το άρθρο 49 ΕΚ, και ιδίως της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως και της υποχρεώσεως διαφάνειας.

47 Συγκεκριμένα, όπως ο γενικός εισαγγελέας εξέθεσε στα σημεία 154 και 155 των προτάσεών του, η υποχρέωση διαφάνειας αποτελεί υποχρεωτική προϋπόθεση του δικαιώματος κράτους μέλους να αναθέσει σε επιχειρηματία το αποκλειστικό δικαίωμα ασκήσεως μιας οικονομικής δραστηριότητας, όποιος και αν είναι ο τρόπος επιλογής του επιχειρηματία αυτού. Μια τέτοια υποχρέωση προορίζεται να ισχύει στο πλαίσιο καθεστώτος αδειοδοτήσεως μόνον ενός επιχειρηματία από τις αρχές κράτους μέλους κατά την άσκηση των αστυνομικών τους εξουσιών, εφόσον οι συνέπειες μιας τέτοιας άδειας έναντι των επιχειρήσεων που είναι εγκατεστημένες σε άλλα κράτη μέλη και που δυνητικά ενδιαφέρονται για την άσκηση της δραστηριότητας αυτής είναι οι ίδιες με τις συνέπειες συμβάσεως παραχωρήσεως υπηρεσιών.

48 Ασφαλώς, όπως συνάγεται από την απάντηση στο πρώτο ερώτημα, τα κράτη μέλη έχουν επαρκή διακριτική ευχέρεια για να ορίσουν το επίπεδο προστασίας που επιδιώκεται σχετικά με τυχερά παίγνια και, κατά συνέπεια, είναι θεμιτό να επιλέξουν, όπως στην υπόθεση της κύριας δίκης, καθεστώς αδειοδοτήσεως μόνον ενός επιχειρηματία.

49 Εντούτοις, ένα τέτοιο καθεστώς δεν μπορεί να νομιμοποιήσει μια κατά διακριτική ευχέρεια συμπεριφορά των εθνικών αρχών ικανή να καταστήσει άνευ πρακτικής αποτελεσματικότητας τις διατάξεις του δικαίου της Ενώσεως, και ιδίως εκείνες που αφορούν μια θεμελιώδη ελευθερία όπως η ελεύθερη παροχή υπηρεσιών.

50 Συγκεκριμένα, κατά πάγια νομολογία, για να δικαιολογηθεί καθεστώς προηγούμενης διοικητικής άδειας, ακόμη και αν παρεκκλίνει από θεμελιώδη ελευθερία, πρέπει το καθεστώς αυτό να στηρίζεται σε αντικειμενικά κριτήρια, που δεν δημιουργούν δυσμενείς διακρίσεις και είναι εκ των προτέρων γνωστά, έτσι ώστε να οριοθετεί την άσκηση της διακριτικής ευχέρειας των αρχών προκειμένου η ευχέρεια αυτή να μη χρησιμοποιείται με αυθαίρετο τρόπο (αποφάσεις της 17ης Ιουλίου 2008, C-389/05, Επιτροπή κατά Γαλλίας, Συλλογή 2008, σ. I-5397, σκέψη 94, καθώς και της 10ης Μαρτίου 2009, C-169/07, Hartlauer, Συλλογή 2009, σ. I-1721, σκέψη 64). Επιπλέον, κάθε πρόσωπο το οποίο πλήττεται από περιοριστικό μέτρο που στηρίζεται σε μια τέτοια παρέκκλιση πρέπει να μπορεί να διαθέτει ένδικο βοήθημα (βλ., στο ίδιο πνεύμα, απόφαση της 20ής Φεβρουαρίου 2001, C-205/99, Analir κ.λπ., Συλλογή 2001, σ. I-1271, σκέψη 38).

51 Η τήρηση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως και της εντεύθεν υποχρεώσεως διαφάνειας συνεπάγεται άνευ ετέρου ότι πρέπει να υπόκεινται σε προσήκουσα δημοσιότητα τα αντικειμενικά κριτήρια που καθιστούν δυνατό να οριοθετηθεί η διακριτική ευχέρεια των αρμόδιων αρχών των κρατών μελών.

52 Όσον αφορά τη διαδικασία παρατάσεως των αποκλειστικών αδειών που χορηγούνται βάσει του Wok, η Ολλανδική Κυβέρνηση διευκρίνισε, με τις γραπτές παρατηρήσεις της, ότι οι άδειες είναι πάντοτε προσωρινές, και συνήθως χορηγούνται για μια πενταετία. Η μέθοδος αυτή αποβλέπει στην εξασφάλιση συνέχειας, με συγκεκριμένες ημερομηνίες αναφοράς παρέχουσες τη δυνατότητα να αποφασιστεί αν δικαιολογείται προσαρμογή των όρων της άδειας.

53 Δεν αμφισβητείται ότι με τις αποφάσεις της 10ης Δεκεμβρίου 2004 και της 21ης Ιουνίου 2005 ο Minister ανανέωσε τις άδειες αντιστοίχως του De Lotto, για πέντε έτη, και της SGR, για τρία έτη, χωρίς να ακολουθηθεί οποιαδήποτε διαδικασία διαγωνισμού.

54 Εν προκειμένω, δεν πρέπει να γίνει διάκριση αναλόγως του αν τα περιοριστικά αποτελέσματα μιας μοναδικής άδειας απορρέουν από τη χορήγησή της κατά παράβαση των επιταγών που προεκτέθηκαν στη σκέψη 50 ή από την ανανέωση μιας τέτοιας άδειας υπό τους αυτούς όρους.

55 Διαδικασία ανανεώσεως αδειών, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, που δεν πληροί τις προϋποθέσεις αυτές εμποδίζει, κατ' αρχήν, να μπορέσουν άλλοι επιχειρηματίες να εκδηλώσουν το ενδιαφέρον τους για την άσκηση της σχετικής δραστηριότητας και, ως εκ τούτου, οι τελευταίοι εμποδίζονται να ωφεληθούν από τα δικαιώματα που αντλούν από το δίκαιο της Ενώσεως, και ιδίως από την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών που προβλέπει το άρθρο 49 ΕΚ.

56 Η Ολλανδική Κυβέρνηση υπογραμμίζει ότι το αιτούν δικαστήριο διαπίστωσε ότι οι περιορισμοί που απορρέουν από το σύστημα αδειοδοτήσεως μόνον ενός επιχειρηματία δικαιολογούνται από επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος και ότι είναι κατάλληλοι και αναλογικοί.

57 Εντούτοις, πρέπει να διευκρινιστεί ότι οι εκτιμήσεις του αιτούντος δικαστηρίου στις οποίες αναφέρεται η Ολλανδική Κυβέρνηση αφορούν, εν γένει, σύστημα αποκλειστικής άδειας όπως εκείνο που προβλέπεται από τον Wok και όχι, ειδικώς, τη διαδικασία ανανεώσεως της άδειας του επιχειρηματία ο οποίος απολαύει του αποκλειστικού δικαιώματος οργανώσεως και διαφημίσεως τυχερών παιγνίων.

58 Όπως ο γενικός εισαγγελέας εξέθεσε στο σημείο 161 των προτάσεών του, τα αποτελέσματα του ανοίγματος στον ανταγωνισμό της αγοράς των τυχερών παιγνίων, το επιβλαβές των οποίων δύναται να δικαιολογήσει περιορισμό της δραστηριότητας των επιχειρηματιών, πρέπει να διακριθούν από τα αποτελέσματα του ανοίγματος στον ανταγωνισμό της διαδικασίας συνάψεως της σχετικής συμβάσεως. Το επιβλαβές της δημιουργίας ανταγωνισμού εντός της αγοράς, δηλαδή μεταξύ πλειόνων επιχειρηματιών που θα είχαν άδεια να εκμεταλλεύονται το ίδιο τυχερό παίγνιο, οφείλεται στο γεγονός ότι οι τελευταίοι θα οδηγούνταν να συναγωνιστούν σε εφευρετικότητα προκειμένου να καταστήσουν περισσότερο ελκυστική την προσφορά τους και, με τον τρόπο αυτόν, να αυξήσουν τόσο τις δαπάνες των καταναλωτών για τα παίγνια όσο και τους κινδύνους εθισμού. Αντιθέτως, δεν υπάρχει φόβος για τέτοιες συνέπειες στο στάδιο της χορηγήσεως άδειας.

59 Ούτως ή άλλως, οι περιορισμοί της θεμελιώδους ελευθερίας που προβλέπει το άρθρο 49 ΕΚ οι οποίοι απορρέουν ειδικά από τις διαδικασίες χορηγήσεως και ανανεώσεως άδειας μόνον ενός επιχειρηματία, όπως οι επίμαχοι στην κύρια δίκη, θα μπορούσαν να θεωρηθούν δικαιολογημένοι αν το οικείο κράτος μέλος αποφάσιζε να χορηγήσει ή να ανανεώσει την άδεια μιας δημόσιας επιχειρήσεως της οποίας η διαχείριση υπόκειται στην άμεση εποπτεία του κράτους ή μιας ιδιωτικής επιχειρήσεως επί των δραστηριοτήτων της οποίας οι δημόσιες αρχές είναι σε θέση να ασκήσουν συστηματικό έλεγχο (βλ., στο ίδιο πνεύμα, απόφαση της 21ης Σεπτεμβρίου 1999, C-124/97, Läärä κ.λπ., Συλλογή 1999, σ. I-6067, σκέψεις 40 και 42, καθώς και προαναφερθείσα απόφαση Liga Portuguesa de Futebol Profissional και Bwin International, σκέψεις 66 και 67).

60 Σε τέτοιες καταστάσεις, η χορήγηση ή η ανανέωση υπέρ ενός τέτοιου επιχειρηματία, χωρίς οποιαδήποτε διαδικασία διαγωνισμού, αποκλειστικών δικαιωμάτων εκμεταλλεύσεως τυχερών παιγνίων δεν είναι δυσανάλογες με τους σκοπούς του Wok.

61 Στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να εξακριβώσει αν οι κάτοχοι αδειών στις Κάτω Χώρες για την οργάνωση τυχερών παιγνίων πληρούν τις προϋποθέσεις που προεκτέθηκαν στη σκέψη 59.

62 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, στο τρίτο και στο τέταρτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 49 ΕΚ έχει την έννοια ότι η αρχή της ίσης μεταχειρίσεως και η εντεύθεν υποχρέωση διαφάνειας έχουν εφαρμογή επί των διαδικασιών χορηγήσεως και ανανεώσεως άδειας μόνον ενός επιχειρηματία στον τομέα των τυχερών παιγνίων, υπό την προϋπόθεση ότι δεν πρόκειται για δημόσια επιχείρηση της οποίας η διαχείριση υπόκειται στην άμεση εποπτεία του κράτους ή για ιδιωτική επιχείρηση επί των δραστηριοτήτων της οποίας οι δημόσιες αρχές είναι σε θέση να ασκήσουν συστηματικό έλεγχο.

Επί των δικαστικών εξόδων

63 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφαίνεται:

1) Το άρθρο 49 ΕΚ έχει την έννοια ότι δεν αποκλείει την εφαρμογή ρυθμίσεως κράτους μέλους, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία υποβάλλει την οργάνωση και διαφήμιση τυχερών παιγνίων σε καθεστώς αποκλειστικότητας υπέρ μόνον ενός επιχειρηματία και απαγορεύει σε κάθε άλλον επιχειρηματία, περιλαμβανομένου επιχειρηματία εγκατεστημένου σε άλλο κράτος μέλος, να προτείνει μέσω διαδικτύου, στο έδαφος του πρώτου κράτους μέλους, υπηρεσίες που υπόκεινται στο καθεστώς αυτό.

2) Το άρθρο 49 ΕΚ έχει την έννοια ότι η αρχή της ίσης μεταχειρίσεως και η εντεύθεν υποχρέωση διαφάνειας έχουν εφαρμογή επί διαδικασιών χορηγήσεως και ανανεώσεως άδειας μόνον ενός επιχειρηματία στον τομέα των τυχερών παιγνίων, υπό την προϋπόθεση ότι δεν πρόκειται για δημόσια επιχείρηση της οποίας η διαχείριση υπόκειται στην άμεση εποπτεία του κράτους ή για ιδιωτική επιχείρηση επί των δραστηριοτήτων της οποίας οι δημόσιες αρχές είναι σε θέση να ασκήσουν συστηματικό έλεγχο.

(υπογραφές)